

میرا تی فلادیم-ر لینین ... چاوپ-ک-وتن ل-گ-تاریق-لی

ناماد-کردنی: سوزی وایزم-ن

و-رگ-رانی: گ-ران ع-بدو-ا ...

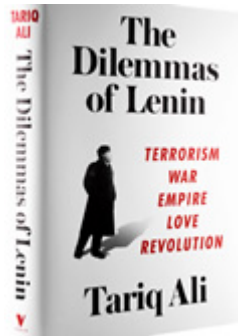
پاش س-د سا ل-ش-رشی-وسیا، ه-شتاش بیرو باو-ی لینین س-بار-ت
ب-دیموکراتی و تیر-ریزم و ش-ش-گرنگی خ-یان ه-ی.

نووس-رو د-ره-ن-رو -ژنام-وان تاریق-لی کت-ب-کی نو-ی ک-وت-ژ-ر
چا-پ-و-ناوی: ک-ش-کانی لینین: تیر-ر، ش-، ئیمپرات-ری، خ-ش-ویستی
و ش-رش ک-وت-ژ-ر چا-پ-و-ب-ی-یادی س-د سا-ی ش-ش-شی
ئ-کت-ب-ر. ل-نیساندا و-ب-تایب-ت پاش س-د سا ل-نووسینی "
م-وزوعات نیسان"ی لینین ک-تیایدا بانگ-وازی چ-ک ه-گرتن کراو-،
ئ-و-بوو ل-ش-شی ف-بریو-ری توانرا ق-یس-ر ل-د-ست-ات و-لابنر-ت،
ب-ام س-رک-وتوو ن-بوون ل-و-ی شوراکان بگ-ن د-س-ات.

ئ-م کت-ب-ی تاریق (The Dilemmas of Lenin) ب-پ-چ-وان-ی ئ-و-ی
ک-پ-مان گ-ی-نراو ل-پ-شتردا، ئ-و لینین-مان ل-گ-ش-ی-کی تر-و-
پ-پیشان د-دات ک-چ-ن ح-زی ل-ئ-د-بی لاتینی و م-سیقای کلاسیک و
ئ-و بارو د-خ-سیاسی-ش-ژاو-ی ک-کاریگ-ری قو-ی ل-س-ر
خ-زان-ک-یان ه-بوو.

ئ-و-شمان پ-پیشاند-دات ک-چ-ن م-ژو "لینین"مان و-ک دیکتاتور-کی
ب-ب-زی پ-د-ناس-ن. س-یرد-ب-ت کات-ک گو-بیستی پا-ب-ندبونی ب-
دیموکراسی-ت-و د-بین!

ل-م چاوپ-ک-وتن-یدا ل-گ-س-زی وایزم-ن ل-ادی-ی جاک-بین، پ-رد-
لاد-دا ل-س-ر ه-موو ئ-و پروپاگ-ندان-ی س-بار-ت ب-ی لینین ل-
م-ژوداکراو-، ه-رو-ها یارم-تیمان د-دات ب-ه-س-نگاندنی
باو-کانی لینین و کردار-کانی و پ-یو-ند-کانیان ل-گ-
ئ-م-دا.....

[بـ در ژای بابـ تـ کلیکـ ئـرـ بـکـنـ ...](#)

جیاوازی نـوان کـمـ نـیزم و سـسیالیزم چیـ؟ ... و : هـوهـ نـد محـمـد جـمـیل

سـسیالیزم و کـمـ نـیزم دوو بـبـازن، لـکـچوون و جیاوازی زـر له نـوانیاندا هـیه. هـردووکیان له ئامانجیاندا کـن دژ به کاریگه‌ریه خراپه‌کانی سه‌رمایه‌داری کلاسیکن، بـیه زـر زه‌حمه‌ته جیاوازی له نـوانیاندا بـکـت، له‌به‌رئه‌وه‌ی زـر لـک له وـاتان شـوه‌ی جیاوازی هـردوو سیسته‌میان په‌یـه‌وکردوو، جگه له‌مه‌ش زـر لـک له هـزرمه‌ندانیش پـناسه و اقه‌ی هـردوو ئایدیـلـژیایان کردوو، به‌ام هـزرمه‌نده‌کان سه‌رجه‌م پـناسه و اقه‌کانیان له‌سه‌ر بنه‌مای باگـاوندیانه‌وه پـناس اقه‌کردوو، بـیه ئه‌و پـناس و اقه‌نه‌یان بـ لایه‌نگیری نییه، به‌ام سه‌ره‌ای هـموو ئه‌مانه‌ش ده‌توانین هـند لـک جیاوازی سه‌ره‌کی له نـوان سـسیالیزم و کـمـ نـیزمدا بدـزینه‌وه.

کـمـ نـیزم:

دهسته‌واژه‌یه‌که مانای زـری له‌خـوه گرتوو، هـنگه شـوه حکومت لـک بـت، یان سیسته‌م لـکی ئابووری، یان بزاف لـکی شـگـی، یان شـوه ژیان لـک، یان ئامانج لـک یان ئایدیال. ئه‌وه‌ش کـمـ مه‌ لـک هـزره له‌سه‌ر چـن و بـ ووداوه‌کانی مـژوو سه‌ریان هـداوه و چ ئاراسته‌یه‌کیان گرتوو، ده‌توانین بـین ئه‌و که‌سه‌ی که به‌شـوه‌یه‌کی سه‌ره‌کی ئه‌و هـزرا نه‌ی پـشـتـبـت (فلادیمـر لینین) یـا به‌ری شـگـی یـا ووسیا یـ بوو، که له سه‌ره‌تای سه‌ده‌ی بیسته‌م پشتی به‌ست به نووسینه‌کانی (کا لـ

سـيـالـيـزـم:

سيستمـكى ئابوورى له بنچينه ئاوايه و بزافـكى امياري تـري كـمـمـا يـه تـيـه. زـربـهـي سـيـالـيـزـمـهـكان لايان وايه حكومهـتي نيشتمانيان خـجـيـي دهـبـت خاوهـني ساماني نيشتماني بـت و سامانهـكـش بهـكار بـنـن بـتـاك. تـري سـيـالـيـزـم پـيـوايه كه دهـبـت وـبـت خاوهـني خاك و كارگه و ئامرازهـكاني ديكي بهـرـهـمـهـنـان بـت, لهـبـهـرـئـهـوي پـيـان وايه خراپهـكاري له دهـرگاي خاوهـندارـتي تايبهـتـهـوه دـتـه ژوورهـوه.

سـيـالـيـزـم و كـمـمـنـيـزـم وهـك سيستمـكى ئابوورى

ئـهـگـر تـبـيـني بـكـه يـن هـهـنـدـك له هـزـمـهـنـدان لايان وايه كه سـيـالـيـزـم تهـنـيا سيستمـكى ئابووريه, بهـام كـمـمـنـيـزـم سيستمـكى ئابوورى و امياريه. سـيـالـيـزـم وهـك سيستمـكى ئابوورى كار لهـسـر نهـخشـي سـيـاسـهـتي ئابوورى دهـكات و ئاراستهـيهـكي كـمـمـا يـه تـي هـهـيـه بـت كه مـكـرـدـنـهـوي جـيـاـوازي چـيـنـايـهـتي, بهـام كـمـمـنـيـزـم كار بـت ئـهـوه دهـكات ئابوورى و كـمـمـا گـا بهـيـهـكـه وه بهـشـويـهـكي كـمـمـا ئاراستهـبـكات, خاوهـندارـتـيـش كـمـمـا كـرا بـتـهـوه لهـدـهـسـتي وـبـت, دابهـشـكـردـني سامانيـش لهـدـهـسـتي وـبـت بـت بـت گـهـيـشـتـن به ئامانجي كـمـمـا گـا يـهـكي بـت چـيـنـايـهـتي و بـت دهـسـهـبـتـاري.

ئـهـگـر سـيـالـيـزـم و كـمـمـنـيـزـم كـمـمـا كـن لهـسـر ئـهـوي كه دابهـشـكـردـني كاـا و خـزـمـهـتـگـوزـاري بهـسـر تاكهـكاني گـل بهـدـهـسـتي يـهـك دهـسـهـبـتي ناوهـندي بـت, بهـام ناكـمـمـا كـن لهـسـر شـوي دابهـشـكـردـني, لهـبـهـرـئـهـوي سـيـالـيـزـم پـيـوايه دابهـشـكـردـنـهـكه دهـبـت لهـسـر بـنـهـمـاي قـهـبـارهـي بهـشـداريـكـردـني تـاك بـت له بهـرـهـمـهـنـان, بهـام كـمـمـا نـيـزـم پـيـوايه دهـبـت دابهـشـكـردـني كاـا و خـزـمـهـتـگـوزـاري لهـئـاسـتي پـيـويـسـتي مـرـقـفـدابهـت, بهـبـت ئـهـوي سـهـيـري بهـشـداريـكـردـني تـاك بـكـرـت له بهـرـهـمـهـنـان, لهـبـهـرـئـهـوي هـنـگـه كه مـتـر يـان زـيـا تـر بـبـات لهـوي كـرـدـوـيـهـتي.

كـمـمـنـيـزـم پـيـوايه دهـبـت هـهـرچـي زووه و دهـسـتـبـهـجـ له هـگـه وه كـمـمـنـتـيـلي سـهـرـمـايـهـداري له كهـرـهـسـتـهـكاني بهـرـهـمـهـنـان نهـهـبـتـر, بـت گـهـيـشـتـن به وـبـتـيـكي بـت چـيـنـايـهـتي, بهـام سـيـالـيـزـم پـيـوايه سـهـرـمـايـهـداري دهـتـوانـت بهـشـكـ بـت له وـبـتي سـيـالـيـزـم, لهـبـهـرـئـهـوي سـيـالـيـزـم دهـتـوانـت كـمـمـا گـا يـهـكي سـهـرـمـايـهـدار بهـبـت. بهـام گـرـيـنـگ ئـهـوي سـهـرـمـايـه لهـژـر كـمـمـنـتـيـلي سيستمـي ئاماري ناوهـندي دابهـت بـت ئاراستهـكـردـني ئابووري, بهـم شـويـه سـهـرـجـم تاكهـكان

سوودمه ند ده بن له سه رمایه و که مینه یه ک ناتوان ت ده ست به سه ر تاکه کاند ا بگر ت.

جیا وازییه کی دیکه ش له نوان ک م نيزم و سیالیزمدا هه یه , نه ویش ک ک نت لى ژرخانى ئابووری و بات بکات, له به رئه وه ی سیالیزم هه و ده دات ژماره ی نه و که سانه زیاد بکات که توانای کاریگه ریان هه یه له چ ن تى کارکردن له سیسته می ئابووری و بات, به ام ک م نيزم هه و ده دات ژماره یان که م بکاته وه.

سه رچاوه :
مختصر المفید

ک ن د نا و س ر ت ای ت ع ر ی ب و س ر ت ای د س ت پ ک ر د ن و شى ... ش ر ک ک ر م ا ن ج

ه ر ج ا ر ک پ ر س ی ا ر ی ت م ن و ئ ژ ی ل د ا ی ک ب و و ن ی خ م ب ک ر د ا ی , د ا ی ک م د ی گ ت ک و م ئ ت و ت ق ر ی ب ن چ ا ر م ا ن گ ا ن ب و و ی ل ز گ م ک ح ر س ق و م ی و ع س ک ر ه ا ت ن گ ا ب ر ک و چ ن د ی ن گ و ن د ی د ی ک یان ل ک ن د نا و س و ت ا ن د . ب ا ب ت ل گ ت و ا و ی خ ک ی گ ا ب ر ک و ئ و گ و ن د ا ن ی ک س و ت ن د ر ا ن ب ر د ر ا ن و ل م م و س ی ب ل و د ی و ی ب غ د ا ی ز ی ن د ا ن ی ک ر ا ن . ئ و ئ ژ ی خ و ا ئ ت و ی د ا م ب ا ب ت و خ ک ک ل ز ی ن د ا ن ب ر ب و و ن . ئ و و خ ت ی ئ م ل ه و ل ر ب و و ی ن چ و ن ک ح ک و م ت پ ا ش گ ر ت ن ی پ ی ا و ک ا ن ژ ن ک ا ن یان د ر ک ر د ل گ و ن د ک ا ن . د ا ی ک م ئ س ت ا ش ئ ا و ا چ ی ر ک ی ل د ا ی ک ب و و ن ی م ن د گ ت و ک ل ا س ت ی د ا ت ن ی ا چ ی ر ک ی ل D ا ی ک ب و و ن ی م ن د ا ک ن ی ی ب ک و چ ی ر ک ی ه و ی ز ی ن د ب چ ا ک ر د ن ی گ ل ک ی ش ل گ ی ت ع ر ی ب و ا گ و ا س ت ن .

س و ت ا ن د ن ی ئ و گ و ن د ا ن ی د ا ی ک م ب ا س ی د ک ر د ن ل ک ن د نا و ل ۱۹۶۳ دا ک ژ م ا ر یان د گ ی ش ت ن ز ی ک ی ۳۰ گ و ن د ل ۷۰ گ و ن د ی ن ا و چ ک د ک ر ت ب س ر ت ای ت ع ر ی ب ک ر د ن ی س ی س ت م ا ت ی ک ا ن ی ن ا و چ ک ک و ر د س ت ا ن ی ک ا ن ل ب ا ش و ر ی ک و ر د س ت ا ن د ا ب ن ر ت . ه ن د ک ن و س ر و ت و ئ ژ ر پ ل س ی ت ع ر ی ب ک ر د ن ی ک و ر د س ت ا ن د گ ن و ب س ر د م ی پ ا ش ا ی ت ی

ڪاٽڪ ياسين هاشمي، سکر ۽ وزيراني علائق، ۱۹۳۶ع ۾ ٿاسا نڪاري
 زري پيشڪش ۾ ختم ٿي. علائقي ۾ ڪاٽڪ ديوي ۽ ٿاواي زلي ديگل ڪرد
 تاوان ڪو ٻن ۾ ديوي ۽ ٿاواي ديگل ۾ ناوچي ۽ ويجهي پيگ دانن،
 ٽويش ۾ لڏدانو ۽ اڪشاني ڪاٽڪي ٿاوا ڪو علائقي کان لڏ
 ڊورو ٻري ڪاٽڪ ۾ روبوم ڪاٽڪ ۾ ٻڌڻو نيشنل جين، ٻيٽ ۾
 هٿ ۾ زير سيست ماتڪ ۾ بوون چونڪ ۽ ختم ڪوردي ۾ نيمچ
 ۽ وندڪا نيش ٿاوا ڪو ڪاٽڪ ۾ پيٽ ۽ وڙي ۾ رگرن ۾
 ڪورڊڪان ۾ ٿاوا ۾ پير بانگ واري هٿ ۾ لڏ ۽ وناڪيري ڪوردي ۾
 ۾ چون ۾ نيشنل جين بوون ۾ ناوچا.

[illegible]

ناوچای کەندناو لەم هەممەتە ماتیکییە پشکی شەری
 بەرکەوتوو. یەکەم هەوای تەغریکردنی ناوچەکە لە ۱۹۶۳ دا لەسەر
 دەستی حەرس قەومییەکان و ناسیونالیستە عەرەبەکان لەسەردەمی
 عەبدولسەلام عارف ئەنجامدراوە، کە وەک گوتم نزیکەی ۳۰ گوندی
 گرتەو. دوو هەوای لە ۱۹۷۵ دا لەسەر دەستی بەعسییەکان لەسەردەمی
 ئەحمەد حەسەن بەکر جەبەجەکر. تەنیا ئەو گوندانەی گرتەو کە
 ئەوکات نەوتیان تەدا دەرزابوو کە ژمارەیان ۲۹ گوند بوو. سەییەم
 هەوای لە ۱۹۸۷ لەسەر دەستی بەعسییەکان لەسەردەمی سەدام حوسەین
 وەگەڵە خراکە تەواوی گوندەکانی کەندناوی گرتەو.

[illegible]

ناکریت پرسی خاوەندارێتی لێم ناوچانە لێسەر ئێساسی وەرگرێتی قەرەبەیان وەرێگرێتی قەرەبەیی کلایبکرێت و چونکە خێکی ئێم ناوچانە تێنیا لێسەر ئێساسی کوردبوونیان دەرکراون نەک هەکارێکی دیکە. قەرەبەکردنەکەش بەزەرملەبوو. خێ ئێگەر هەکاری ئێمنی، ستراتیجی یان تێندروستیو ژینگەیی لێپشت چێکردنی گوندەکان بوو ئێی بەعەرەب هەنراون بەناوچەکە. حکومەتی مەڕکەزی عێراق لێسەردەمی بەعس بەیارێکی گەزێپرێستانێ داو و دێبەت بەگەڵان و بە دێستوری ۲۰۰۵ ی عێراق ئێم بەیارانە هەڵبۆشێنرێن و ماددە ۱۴۰ یش بکرێت بەمیکانیزمەک بەئاساییکردن و بەبارودێخەش وەنراوێک.

چوارێم، ئێم پرسی تێنیا کەش و مەملەکانی گوندەشین کوردەکانی ناوچەکە و عەرەبە هاوردەکان نیە تا لێمیانی مەملەکان لێسەر خاکی (نزاعات الأرض) لێنەوان دوو کەس یان چێند کەسێک یە کلایبکرێت و. ئێمە کەشێ گەڵی کوردستان لێ عێراق کە ووبە ووی سیاسەتی پاکتاوی گەزێبوو تێعەریبوو اگواستن و چێکردن بەتێو. ئێم پرسیان دێبەت لێنەوان حکومەتی مەڕکەزی نوێنەرانێ کورد چ لێ بەغدا چ لێ حکومەتی هەرێم لێ چوارچێوەی دێستوری عێراق یە کلایبکرێن و. ناکرێت ئێو ئارگێومەنتێ قەبوڵبکرێت کە گوايێ زووییەکانی ئێم ناوچانە کاتیخێ لێسەر وەزارەتی دارایی عێراق تاپێکراون و بگوترێت کوردەشینەکانی ئێم ناوچاوانە چیدیکە مافی داواکردنی ئێم زوویانەیان نیە چونکە وەک گوتم ئێمە بەیارێکی دێمارگیریو گەزێپرێستانێ حکومەتی عێراق بوو و مەبەستێکی سیاسی دژ-کوردی لێپشت بوو، بەیە دێبەت لێو چوارچێوە سیاسیەدا بێنرێت و مامەڵە لێگەڵدا بکرێت.

لێکە ی ئێم قسانە دێکرێت بگوترێت وەک چێن سەر تاکانی تێعەریکردنی کوردستان کاتیخێ لێ کەندەناو دێستێپکرد واپێدێچێت سەر تاکانی دووبارە دێستێپکردن و تێعەری هەر لێو ناوچەیی دێستێپکات و، وەک ئاماژەکان ئێستا دێرکەوتون. بەیە ئێم هەڵوێت نابێت وەک کردێیەکی چێند کەسی، یان هەڵوێتێک، یان پرسیکی لاوکی تێماشابکرێت. ئێم هەڵوێت لێ کەندەناو سەر بگرت دێژدێکرێت و بە ناوچەکانی دیکە کوردستان کە ئێستا لێژر دێستێپاتی حکومەتی مەڕکەزین و عێراق سازدێکەن و بە شێوەکی دیکە خوەناوی، ئێمجار نێت وێی، کە لێ قازانجی هیچ کەسو لایەنێکدا نیە.

میدیاوانی و رهوشی کۆمه‌لایه‌تی له باشوری کوردستان ... ئاری زۆندینی

ئاگهیاندن (میدیاوانی) له دنیای مۆدێرندا و به ئاراسته پێژه‌تیقه‌که‌یدا ده‌توانێت ئای گشتی دروستبکات وکۆمه‌لایه‌تی له سه‌ر پرسێک که په‌یوه‌ندی به‌خه‌ڵک و ده‌سه‌ڵاته‌وه‌یه‌یه‌ , که‌چی به‌داخه‌وه له باشوری کوردستان ئه‌له‌ راسته‌قینه‌که‌ی زۆر به‌زۆر ده‌بینرێت و له ده‌ستده‌دات به‌ره‌و نه‌رێنی ده‌وات. هه‌ندێک له‌ سه‌شیال میدیاو میدیاوانی باشوری کوردستان به‌ ئه‌سته‌ی پشێوی و فیتنه‌ نانه‌وه ما‌وێرانکردنی کۆمه‌لایه‌تی کوردی هه‌نگاو ده‌نێت. ئه‌ستا له‌ باشوری کوردستان (میدیاوانی) به‌ ئه‌سته‌ی حیزبه‌کان و که‌سه‌تی ئیش ده‌که‌ن وه‌ ئه‌و میدیاپه‌یه‌ی که‌ خه‌ڵی به‌ سه‌ربه‌خ‌ داده‌نێت زیاتر له‌ میدیا حیزبه‌که‌ به‌ ئاقاره‌ ترسناکه‌که‌دا کارده‌کات و زۆربه‌یان پێوه‌ره‌کانی ئیتیکی زۆرنامه‌وانی و میدیاوانی ژێرپه‌خته‌وه‌ به‌ تایبه‌ت له‌ ته‌له‌فزیۆنه‌کان (بۆژه‌ر) وه‌ک پێلیس له‌گه‌ڵ میوان په‌رسیارده‌کات و لیک‌لینه‌وه‌ ده‌کات , بۆلایه‌نی پێوه‌ دیارنیه‌ وگه‌ژێ دروستده‌کات تا کۆتایی به‌رنامه‌که‌.

ئاگهیاندن و میدیاوانی له‌ کۆمه‌لایه‌تی ئه‌مه‌ به‌ ئاراسته‌ی فاشیا نه‌ ده‌وات که‌ خزمه‌ت به‌ کایه‌کانی (کۆمه‌لایه‌تی و په‌روه‌رده‌وته‌ندروستی ورێشنبیری) ناکات , دوورن له‌ پێش‌فیشناوه‌ی , زۆرینه‌یان له‌ بری کاری میدیاپی کاری حیزبی ده‌که‌ن و سه‌رقاوه‌ی شه‌ی سیاسین , ئه‌وه‌نده‌ی مژولی چه‌واشه‌کاری و لاوازکردنی یه‌کترن و ئه‌توشکردنی حیزبه‌کانی خه‌ڵیان لایه‌نه‌ ده‌خوازه‌که‌یان نیو ئه‌وه‌نده‌ مژولی ده‌رخستنی راستیه‌کان و خه‌مخه‌ری به‌ر هه‌مه‌لایه‌تی هه‌شیاری سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و کولتووری نین ! بۆیه‌ خه‌ڵکی کوردستان هه‌ست به‌ مان‌دوو‌بوون‌کی زۆر ده‌که‌ن له‌ ده‌ست بواری میدیاوانی جێی راستی و ئارام‌بوونه‌وه‌ی تاکی کۆمه‌لگه‌ نین , له‌ کاتێکدا راگهیاندن له‌ باشوری کوردستان ده‌توانێت زۆرێکی ئه‌رینی و کاراته‌ر ببه‌ین له‌ ده‌رخستنی راستیه‌ کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری و کولتوری و په‌روه‌رده‌یی و کارگه‌ڵیه‌کان و هه‌کاری ئه‌وه‌قهرانه‌ی بۆوه‌ووی کوردستان بووه‌ته‌وه‌ که‌چی ئه‌رکه‌ پێرژه‌که‌که‌ی خه‌ڵی له‌ بیرکردووه‌ ته‌نیا

به دهوړی کښه سیاسیه‌کان دخول‌ته‌وه نایه‌ت به شوېن گرفته‌کانی
مرغه‌کاندا بډوات وېزانېت کښمه‌گه چي دهوت.

میدیاوانی له باشوری کوردستان له بری تهرخانکردنی ته‌واوی کات و
توانایی خپی بې ململانې سیاسی نډوان حیزبه‌کان به‌اتبایه کاری
له‌سهر هاتنی ئاواره عه‌ره‌به‌کان وکاریگه‌ری له‌سهر کښمه‌گه‌ی کوردی
که‌بوونه‌ته تښکدانی ره‌وشی خزمه‌ت‌گوزاری و کښمه‌لایه‌تی و ته‌ندروستی و
ئهمنی، که‌چی میدیایی کوردی که‌وت‌وو‌ته زین‌وو‌کردنه‌وی زښی
(زه‌ردوسه‌وز) که‌بوونه‌ته هڅکاری دابه‌شبوونی خه‌که‌کش به‌سهر چه‌ند
به‌ره‌یه‌ک شډواندنی ئاشتی کښمه‌لایه‌تی، تانه‌چپته سهر ئه‌ننه‌رنېت و
سه‌یری تښه‌کښمه‌لایه‌تی نه‌که‌یت نازانیت میدیاوانی کوردستان چ
دڅکی خوځاندووه کاریگه‌ری نه‌رنی له‌سهر ده‌روونی مرغه‌کان
دروست‌کردووه!، ئه‌مه‌ش بې هڅه‌ندک له‌و ده‌زگا میدیاوانی و
اگه‌یاندانه ده‌گه‌یت‌ه‌وه که‌یگا خڅشکه‌ربوون بې ئهم دڅه
نه‌خوازراوه، ئه‌ویش له‌میانی هڅنانه سهر شاشه‌وبه‌رده‌م مایکی (رادیو
و ته‌له‌فزیون) چه‌ند به‌ناو نووسه‌ر و رښنامه‌نووس و کښلکه‌ سیاسی که
وایان له‌خه‌ک کرد هیچ رښوحو‌رمه‌تک له‌پیرزیه‌کان نه‌گرن و
رایه‌له‌کانی خڅشه‌ویستی و ښز له‌په‌یوه‌ندی کښمه‌لایه‌تی و سیاسیه‌کان
له‌رزک بکه‌ن تا بگاته ئاستی مه‌ترسی لځکه‌ه‌وه‌شاندنه‌وی خانه‌کانی
کښمه‌گه‌.

مندایان و بووکښ باران...

رښا شوان

(بووکښ بې باران) یځک لځو نښریتډیرین و رښسښ
کوردیپان‌مان، کښ مښووی بې هڅزاران سا بډر لځ ئښمسښ
دځگښتښو، مایپ‌ی شادی و دڅخ‌شیش، کښ تا ئښمښش ئښم نښریت‌مان
بې نښمری ماو‌تښو، بښام بې هڅی وښرانکردنی گوند‌کانی باشووری
کوردستان و، ئا بښوق‌دانی زښرب‌ی گوند‌کان و شار‌چکه‌کانی رښه‌ښات
و باکوور و رښئاوای کوردستان، لځ لایښ داگیرک‌ران‌ی
رځگ‌زپ‌رستښو، تا ئښمښش زیاتر لځ نیو‌ی ژمار‌ی گوند‌
وښرانکراو‌کانی باشووری کوردستان ئاو‌دان نښبوون‌تښو، تا ئښستاش

داگیرکەران دژایەتی هەموو داب و نەریتهکی رەسەنی کوردیمان دەکەن.. لە هەندە ناوچهی کوردستان دا، بووکە بە بارانە و کو جاران ناکرێت و خەریکە ئێم نەریتهمان بەر و کا بوونەو بچەت. رەوێسمی بووکە بە بارانە لە هەموو ناوچهکانی کوردستان دا، بە هەمان مەبەست و بە هەمان شێوە بەرێوەدەبرێت.

جاران منداڵان و گەورەکان پەکەو بووکە بە بارانەیان دەکرد، بە زەربیش لە گوندەکان و کەمترین لە شارەکانی کوردستان بەرێوەدەبرا.. بەبەلام لە ئێمەدا بووکە بە بارانە تایبەت بوو بە منداڵانەو، گەورەکان (کەسە) دەکەن کە هەر لە هاوشێوەی بووکە بە بارانەیان بە کەمەک جیاوازییەو.. هەروەها (نوێژە بارانە)ی بە کەمەپیش دەکرێت.. نوێژە بارانە دیاردەییکی تازەیی و کەوێکی ئایینی بە خەو پەچاو.. بەبەلام نە کەس و نە نوێژە بارانە، نەیان توانیو و ناتوانن جەیی بووکە بە بارانەیان بگرنەو یا ئێ و رەسەنایەتی و خەشییەیان هەبێت.

بەگومان باران بارین مایەیی خەروبیەر و فەق و هات و بوژانەوێتی زەوییە، مژدەیی خەشی و شادییە، ئاو زەردەبەت و دەرغە و دان و باخ و بەستان پاراودەبن، لەوێ و گژوگیا زەردەبن. باران هیوا و بەختەوێ و شادی و گەشی و خەشی بە جووتیاران دەبەخشێت، چونکە سەرچاوەی سەرکی بژێوی ژیاڵیان، بەروبوومی دەرغە و دان و دانەوێ و بەری باخ و بەستان و ئاژەڵەکانیان.. سەرچاوەی ئاوی سەر زەوی و ژێر زەویش ئاوی باران و بەفر.. زەرسا بە هەی کەم بارین و وشکە ساڵییەو.. ئاو کەمی کردوو، دەرغە و دان بە بەرھەم بوونە و، ئاوی کانی و بیر و جەگە و خە و چەمەکان وشکیان کردوو، گیا و گە و لەوێ و کەم بوونە و زوو و شکیبوونەت.. بەشەک لە گوندەشینەکانمان ناچار بوونە کە بە ما و مە و ماڵەکانیان و بەر و کوستانەکانی کوردستان رەبکەن و بە دواي ئاو و لەوێدا بگەڕێن.. ئێمەش بارگراڵییەکی زەری بە درووستکردبوون.

بووکە بە بارانە.. نەریتهکی کەنی کوردانە.. هەر ساڵێک کە باران نەبارێت یا کاتی پەڕ بەسەر بچەت و ترسی وشکە ساڵی هەبێت. منداڵان و مەردمنداڵانی کوێان و کچانی کورد لە گوندەکان و شارەچکەکان و لە هەندە لە گەڕەکانی شارەکانی کوردستان دا، لە ناوێستی وەرزێ پایز، یا لە سەرەتای بەھاردا، بووکە بە بارانە دەکەن. بە گەڕانی و یاری و چەپەڵەدان و بەزم، ئێمە رێوێسمە کوردەوارییە، بە شەوێکی خەش بەرێوە دەبەن.. منداڵان نزا دەکەن و لە خوا دەپاڵێنەو کە بەزەیی بە فەقیر و بە هەژاران و بە جووتیاران دا بەتێو، بارانیان بە ببارنەت و دەیان خەش بکات و هیوایان ببوژێنەت و نیگەرانیان بەوێنەت و گرانی روویان لەنەکات.

هەر له دهر زمانهوه، روهوهسمی (بووک به بارانه) به زهری له لاین مندا نهوه بهوهبراو، چونکه مندا نهان هه مای دهپاکی و بهگونا هه و بهتاوانین، خهشوهیستی خوان.. به بهوای خههکیش، خوا دهی مندا نهان ناشکه نهت و نزا و پا نهانهوهکانیان قهوهوه دهکات و باران دهبار نهت.

بهیهش ناوی لههراوه (بووک به بارانه) چونکه بووک هه مای جوانی و قهدهمههری و پهیرهیه.. هه مای خهشی و شادییه.. زهر جاریش وا رهکهوتوهوه که له کاتی بووک گواسته نهوه دا، له پایز یا له بههارد، باران باریوه. خههکهش وتوو یان بووک که په به خهه.. مه بهست له بووک به بارانه نهوه بووه، که سه رنجی ئاسمان به لای زهوی تینهودا رابهکهشن. ئاویش هه موو شته که پاک دهکاته وه، ههر به و نیاز وه ئاو یان به سه ر بووک به بارانه دا کردوه، گوایه خههکی به زهری گونا ههبارن، بهوایان وایه که به و ئاو کردنه به سه ر بووک به بارانه که دا، له گونا ههکانیان پاک دهبنه وه.. لهوانه یه ئاسمان به زهیی پیا نه دا بهته وه و باران بهار نهت.. له کورته به سه کی وادا نامانه وهت لهرووی لهژیکی و نهفسانه ییه وه، رای خه مان له م بهار یه وه بخهینه روه.

چه نییه ته دروست کردنه بووک به بارانه، مندا نهان به هاوکاری گه ورهکان، له دارهکی درهژ یان له قامیش، له شهوهی (خاچ) و له سیمای بووک دا (بووک هههکه) دورست دهکه نه، جلی که چانه ی کوردی رهنگا وههنگی له بهرده که نه و بووک ئاسایی زهر جوان دهیه از نهته وه.. ئینجا مندا نهکی چوست و چالاک و رهنده، که بهت یا کو، بووک ههکه به ره ز دهکاته وه و پهشی مندا نهکانی تر دهکه وهت و دهکه ونه ره، هه موویان پهکه وه به یاری و به چه په لیدان و به ئاوازه وه، گهرانی (بووک به بارانه) دهه نه.. که نهان به که نهان، ما به ما دهگه نه نه.. که به نه به ره ده رگای ههر ما هه که، کابانی ما هه که، له بهرده م ده رگا وه یا له سه ر بانه وه، گه زه یه که یا جه وه نه یه که یا کاسه یه کی په له ئاو به سه ر (بووک ههکه - بووک به بارانه که) دا دهکات، به نیازی هاته نه دی مرازی خههکیش ده زهیه که له بووک ههکه ده دات.. ئینجا شته که له پار، مهوژ، گوژه، خورما، نوقه، نیهک، ساوهر، به مندا نهکان ده دات. له دوا ی گه نهانی ما هه که نه.. مندا نهکان ده نه ما هه یه که کیان و شته که نه له نهوان خه یان دا بهش ده که نه.. زهر جاریش کابانی نه وه ما هه نیهک و ساوهر که یان به له ده نهت و مندا نهکان په که وه ده یخ نه.

نه و به سه ته و گهرانییه فلهکه رهیه نهانی که مندا نهان له دوا ی بووک ههکه به بارانه که وه، به که مه یی و به ئاوازه وه ده یه نهته وه.. به زهری تایبه ته به بارانه وه، بهریتین له نزا و له پا نهانه وه له خوا به نهوه ی باران به فقهیر و به هه ژاران بهار نهت.. نه مانه

چەند نموونەییکن لێ و گۆرانییانەیی کە منداڵان بە ئاواز و بە یاری
و گۆرانییەو دەیانیانەندوو:
(هەیاران و مەیاران) من کە منداڵ بووم.. ماڵمان لێ دەیەکی نزیک
شاری کەزکوک بوو.. لێ سەرەتای پازدا، گەر هەور بوایە و ئاسمان
خوناوی (نەرمە باران) ی بکەدا، منداڵانی دەیەکی مان
کە دەیوینەو.. هەردوو باڵمان راست دیکردوو و بە دەوری خەمان دا
دەسووایینەو.. بە کەمەیی لێگەیی یاری دا ئێم کە پلەیی گۆرانییەمان
دەوت:

هەیاران و مەیاران
یاخوای بباری بباران
بە فەقیر و هەژاران
ئەمسا ببار بباران
لێ هەندە ناوچەیی رێژەتاتی کوردستان دا، هەمان کە پلە بە کەمەکی
گۆرانەو:

هەناران و مەناران
یاخوای داکات بباران
بە فەقیر و هەژاران
یاخوای بباران بباران
بە سەر قوڵینەیی بەهار
(بووک بە باران) ئێم گۆرانییە فەلکەرییە، بە زەری منداڵان بە
کەمەو و بە ئاواز و بە یارییەو، بە دوا بووکەتاتی (بووک بە
باران) و دەیەندوو:
بووکە بە بباران
ئاوی بن دەغمان
سەعاتی جارمان

لێ هەندە ناوچەیی رێژەتاتی کوردستان، گۆرانی (بووک بە بارانی)
بەم شێوەیی:

بووکە بباران
بووکە بباران
یاخوای بباران
یا شای هەژاران
داکات بباران
بە فەقیر و هەژاران
گەنم هیچی نەماو
هەمووی پرووشقاو
بووکە بباران

بووکـــــــــــــــــا بـــــــــــــــــارانا

یاخـــــــــــــــــوا بـــــــــــــــــار

ل دڤڤری (بادینان) یش ل باشووری کوردستان، سا ی جارک یا دوو جار، ل وڤری پایز و بڤهارد، ب همان شو ی ناوچکانی تری کوردستان، ل زڤڤری گوندکان و شارچکان دا، مندا ی کچان و کوانی بارانخواز (بویکا باران) دکن. ئم ی خوار و ش، گڤرانیدک ل ل پڤرتوکی (ئد ب زارکا) و وڤرم گرتوو، ل لکڤڤڤین و ی (مح م د ع بدو ئام دی) ی ل (۲۰۰۵) دا ل سلمان ی چا پکراو:

بویکا بـــــــــــــــــارانا دڤڤ

دڤخلک ئـــــــــــــــــا رزان دڤڤ

تڤزانیا ســـــــــــــــــالان دڤڤ

* * * * *

بویکا مـــــــــــــــــا خـــــــــــــــــلی خـــــــــــــــــلی

نادڤینـــــــــــــــــا حـــــــــــــــــسن گـــــــــــــــــلی

د دڤینـــــــــــــــــا ئامـــــــــــــــــا دی یا

د دانـــــــــــــــــا سڤر کورسی یا

د پـــــــــــــــــا دادڤن شـــــــــــــــــا مسی یا

بژمـــــــــــــــــا رن عـــــــــــــــــا ســـــــــــــــــا یا

* * * * *

بویکا مـــــــــــــــــا یال ئڤـــــــــــــــــرازی

یا دکـــــــــــــــــا تـــــــــــــــــا گـــــــــــــــــازی گـــــــــــــــــازی

چڤنگک کـــــــــــــــــا رزقی دڤـــــــــــــــــازی

* * * * *

بویکا مـــــــــــــــــا یال مـــــــــــــــــا گـــــــــــــــــالانا

یا دکـــــــــــــــــا لـــــــــــــــــوژیت کـــــــــــــــــا زانا

خوودی بـــــــــــــــــا تـــــــــــــــــا بـــــــــــــــــارانا

هونڤرم ندی کوردمان مامستا (سلا ح مح م د ک ی) ک ل لای مندا مان کوردمان ب (مام ع و) ناسراو. ی ک م هونڤرم ندی گڤرانید کورد ک ب گڤرانی ئم نڤریت کورد واری ی بڤرز راگرت و ب ن و ی نو ی ئاشنا کرد. مامستا سلا ح مح م د ب ب شدار ی کچ ل ی ک چاوگڤشی دڤنگڤش و ک م م مندا کی جوانی کچان و کو ان ب جلی جوانی کوردید و، گڤرانی (بووک ب باران) ی ل کلپ کی رڤنگاو نڤنگ دا ب (تڤل فزی نی کوردستان) تڤمارکرد. مام ع و ب بڤجگ ل م گڤرانید. چڤند گڤرانید کی فڤلکلری خشی تریشی ب مندا مان تڤمار کردوون، ل وان ش (هڤلور بلور) شای نی ئ و پ ی

دستخشييد... ئېمېش گېراني (بووکې بې بارانې) کېي (مام غېوېا)
يې:

هياران و مياران
يا خوا داکاتې بياران
بې فقيرو هـ ژاران
قومي حېسان و حوسېنان
هېمووي قېبوون لې توينيان
* * * * *

خوایې بياران بيار
لې لادې و لې ششار
لې سېينې تا ئېوار
بې ليزمې بېتې خواړ
* * * * *

بووکې بې بياران
ئېاوې بن دېغېان
سېعاتې جياران
لې دېرېن زېمان
* * * * *

بووکې ناو باغېان
چېندې خان و مېان
لې گېورې مېان
لې دېرېن زېمان
* * * * *

بووکې چېتې سېر کېپر
لېدېدا دېف تېپې
لې کېسېش ناکا شېرم
لې دېرېن زېمان
* * * * *

شېموولېي من چې دېو
مېوژي غېمارانې دېو
شېکړي لې شارانې دېو
دييارې منېداېانې دېو
* * * * *

شېموولېي لې ناو رېزي
بېاي لېدېدا و دېلېرزي
فېدېکا ئېافي تېزي
بې جوانېکېي دېنازي

* * * * *

شەموولەى من چى دەو
مەوژى ەمارانى دەو
شەكرى لە شارانى دەو
دیارى منداانى دەو

* * * * *

ساى پار (۲۰۱۷) لە شارى (كامياران) لە ژههاتى كوردستان، لە لاين ساوايانى سە باخچەى ئەم شارەو. بە شەوێكى رەك و جوان، رەورەسمى (بووكە بە بارانە) يان بەو بەرد. بە گەرمى ئافەرين و دەستخەشى لە دادە دەسزەكان لە منداە جوان و چاوگەشەكانى ئەم سە باخچەى دەكەين، كە ئەم نەريتهيان بە منداەانى ئەمەمان ئاشنا کرد، تا بيزانن و لە ياديان بەنەت.

هەر ساى پار هونەرمنەدى كوردمان كاك (ئاريان رەزايى) كە لە دايكبووى شارى سەقزە لە ژههاتى كوردستان، خوێندكارى بەشى سينەمايە لە زانكەى تاران. بە هاوكارى خاتوو (مينا سەهبانى) بە شانەگەرى (بووكە بە بارانە) لە فيستيڤاى شانەى منداەان دا لە شارى (تاران) بەشداريان کرد. جەى سەرنج و دەخەشى و دەستخەشى بينەرەن بوو. بووكە بە بارانە، يەكەكيش بوو لەو شانەيانەى كە خەلات کران. هەر ئەم شانەيە لە چەند شوێنەكى ژههاتى كوردستان دا نەمايش كرا، بوو مایەى شادى و خەشەاى بينەرەن، بە تايبەتەيش منداەان.

لە هەشتەمين فيستيڤاى (ژيار) دا بە فيلم و بە وێنەى كەشراوى منداەان، لە شارى (سەنە) ي ژههاتى كوردستان چەند فيلمەك و چەندین تابلەى وێنە نەمايش کران. يەكەك لەو فيلمانە، فيلمى (بووكە بارانە) بوو، لە ئامادەکردن و دەرھەنانەى (شەمسىا ناسرى) و (تەيموور قادرى) يەكەكيش بوو لە فيلمە خەلاتكراوكانى ئەم فيستيڤا.

پەرتووكەكيش بە ناوى (بويكا بارانە. ياريەن كوردەو راي) كە كاك (محەمەد حەسەن بىناڤى) بە زارى كرمانجى باكوور نووسيوۆتى و لە (۲۰۰۲) دا لە هەولەركە چاڤكراو. حەزمان دەکرد بە دەوێمەنکردنى ئەم باسە ئەم پەرتووكەشمان بخوێندايەتەو. بەسەم تا ئەمەمە چاومان بەم پەرتووكە نەكەوتوو.

خەزگە و هيوای ئەوێش دەخوایزم كە، دادەكانى باخچەكانى ساوايان، لە باشوورى كوردستان دا، ئەوانيش ئەم نەريته كوردییەمان بەرز و زیندوو رابگرن، منداەانى باخچەكانیان، لە رەى نەمايشى شانەيەيەو بە (بووكە بە بارانە) ئاشنا بكەن.

(باران) پانتاييځي باشي گرتټټو له ئدځي کوردي و له گځراني
فلکلوري کوردي و له هټراو کاني هټند له شاعيرانه ش ک به
مندا ټان هټراو د نووسن. يکک له واننه ش ک شاعيري گځلک مان
کاک (لټيف هټټه) ه، له راستيش دا کاک لټيف هټټه له
هټراو يک زياتري لټسار باران هټه و، له چټند هټراو يکيش دا
به جواني و ئاساني باسي له سوود کاني باران به مندا ټان کردوون..
له (ديواني مندا ټان) ي کاک لټيف هټټه. به ئماژ پټدان، ئم
کټپلي يکمي هټراو ي (باران) ي کاک هټټه، ک س کټپلي،
شاينې باسيش له لايڼ هونرم ټنځي پياوي سويدي و، هر به
زمانې کوردي (باران) ککي کاک هټټه به گځرانيدو د يټټو:
(باران)

باران... باران
باران هاو ټي گشتمان
دايکم دټټ:
هرچټن باران ببار
له گټ هټموو نم يکدا
گو ټکي جوان
دټټ خوار
له ئاسمان..

بووک به باران، له لايڼ گځلک له گځلاني تریش دټکټ، به نمون
گځلي ئمازيغي ک له باکووري ئفريقادا دټين، به زريش له
وماتاني مځريب و جټزايير و تونس دا، ئوانيش به هټمان شټوي
کورد، ئمازيغي کان بووک ټي (بووک به باران) ک پټي دټټ
(يالغونجا) به واتا کټوچکي گټور دارين، له قاميشي گټا سټوز
دروستي دټکن و جلي ژنانې له بټردکن و کټوگير کي داري گټور ش
به سټريو دټټستن، ژن و مندا ټان دواي بووک به باران ک
دټکن.. بووک به باران کونترين و باوترين نريتي
ئمازيغي کان، هر له مانيش و عټر به کاني باکووري ئفريقا ئم
داب و نريتي يان و رگرتوون و بټټوي دټټن.. ميژووي سټره ټداني
نريتي بووک باران يانې ئمازيغي، به چير ککي ئوينداری
ئفسان يټو گځ دراو. چير کي ئويني خوي باران له گځ کټکي
زټر جواني ئمازيغي (تټسلاټ و ئونزار) ک پټيو ندي به باران
بارين يا نټبارين و هټه.. هيوادارم له دټرفټک دا باس له م
چير کک ئفسان يټي ئمازيغي کان، به خو ټنځراني کوردمان بکټين.
دووبار ش هيواي ئو دټخوالم - باران ببارت يا نټبارت - هاني
مندا ټاني کوردمان بدټين، ک له گوند کان و شار چک کان و له
باخچ کاني ساوايان له کوردستان دا، له وټزي پايز و له سټرتاي

بهاردا، سا ن ر و س می (بووک باران) ب و ب رن و ن ه ن
نم ن ریت کورد واریه مان کا ب ت و .

ن رویج: ۲۰۱۸ / ۱ / ۱

ب ج ما و . . ! ! ... چالای ئا غج ل ری

ل ک تایی سا دا
با خ ک . . چ ند دار کی
ئا و ن دراو و ه ند گو ی
ووشک و بووی
ل ب ج ما . . ! !

مندا ک . . ب جیا ل بوک
شکا و و تیتل ک نکانی
خوشک ک ی ، ئ و قوتیل ی ی
دایکی پیدای
ل ب سوا ی چ و ت ،
ل ب ج ما . . ! !

ژن کانی ش . . و ک ب رد و ام
ن ی پیا و و س ر پ ش
شیان
ل ب ج ما . . ! !

زما نحا ی نیشما نیش
و ک اها توون
چار ک ی ک پ ل در و
ه ند پ ی ی با نکی
پ ژمار و
شکست ت کیان
ل ب ج ما . . ! !

ه رچی خ شم

حـسـر تـک و
یـک . . دـو و وـشـم
لـ بـجـما .

۲۹/۱۲/۲۰۱۷

تـر نـتـ